

תורת הבטחון

פרשת קרח

בענין בטחון הוא כלל כל המדות

וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וָאֶבְיָרִם בְּנֵי אֶלְיָאֵב וְאֵוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן. (טז, א)

פי' רש"י וז"ל, "ויקח קרח - לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה וכו'", עכ"ל. קרח לקח את עצמו למחלוקת גדולה, וכוונתו היתה שלא לשם שמים, והיא המח' המוזכרת במתני' באבות (פסק ה' משנה י"ז) כדוגמא למחלוקת שהיא שלא לשם שמים. ושורש כל המחלוקת היה מחסרון אמונה ובטחון בהשי"ת, כפי שבעזה"ת נבאר בהמשך.

עשירותו של קרח גרמה לנפילתו

הנה לבאר עיקר סיבת נפילתו של קרח, נקדים דברי הגמ' דאיתא בפסחים (קט, ב): "אמר רבי חמא בר חנינא: שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים. אחת נתגלה לקרח, ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסורוס, ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא. עשר שמור לבעליו לרעתו, אמר רבי שמעון בן לקיש: זו עשרו של קרח, (שנאמר) ואת כל היקום אשר ברגליהם, אמר רבי אלעזר: זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו", ע"כ. ועי' בפ"י רשב"ם (בד"ה זה עשרו של קרח) וז"ל, "שעל ידי רוב ממונו נתגאה ונטרד מן העולם", עכ"ל. וע"ע במהרש"א (בפנה"ק ק"ו, ב' בד"ה עשר שמו) שכתב וז"ל, "שע"י עושרו, נתקנא להיות ראוי למעלות משה ואהרן ובניו", עכ"ל. מבואר מדברי הגמ' דעיקר סיבת נפילתו של קרח היה משום שהיה עשיר. והדברים צ"ב, דמהו הקשר בין זה שהיה עשיר - לזה שנתגאה, ונתקנא בגדולה, ובא לעורר על הכהונה, וגרם כל נפילתו. הרי אפילו אם לא היה עשיר גם כן היה שייך שיתגאה ויקנא בגדולה, א"כ אמאי תלוי כל נפילתו דוקא בזה שהיה עשיר.

עושר שמור לבעליו לרעתו

הנה כתיב (קלמ"ה, יג): "יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עושר שמור לבעליו לרעתו". הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, דעשירות היא סיבה וגרמא לכמה וכמה רעות. ונבאר מדוע עשירות הוא - "שמור לבעליו לרעתו". דהנה איתא ביומא (עו, א): "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל: למה הדבר דומה - למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי

שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר: שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים", ע"כ. ביאר לנו רשב"י דהתכלית בזה שירד המן בכל יום, כדי שבכל יום ויום יקבילו בנ"י פני אבינו שבשמים. אבל אילו היה יורד המן רק פעם אחת בשנה, לא היינו מקבילים פניו ח"ו.

קללת הנחש

ולעומת זה מצינו בקללת הנחש (וימ"א ע"ה, ב): "תניא, אמר רבי יוסי: בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מקניט את חברו - יורד עמו לחייו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, קלל את הנחש - עולה לגג מזונותיו עמו, יורד למטה - מזונותיו עמו", ע"כ. הרי נחש נתקלל שבכל מקום בו יהיה יהיו מזונותיו מצויין לו. והק' החידושי הרי"ם מה קללה היא זו, הלא תמיד מזונותיו לפניו? וכן אמרו חז"ל (בבב"א טו, ב): "הרואה נחש בחלום פרנסתו מזומנת לו", ע"כ. ופי' רש"י "נחש שעפר לחמו ומצוי לו בכל מקום", וצ"ב מה קללה היא זו להנחש. ותי' החידושי הרי"ם וז"ל, "אך הקללה היתה כך, שהורחק כל כך מן הקדושה עד כדי כך שנמנע ממנו האפשרות שיצטרך אי פעם לשאת עיניו אל השמים לבקש את מזונו, כדרך ברואים אחרים המחפשים את מזונותיהם ונושאים עיניהם השמימה לבקש מזונם מאת השי"ת, כמו שנאמר (מל"א קד, כ"ב): הכפירים שואגם לטרף וגו' וכתוב (שם קמ"ו, ט): נותן לבהמה לחמה לבני ערב אשר יקראו. אבל את קולו של הנחש הקב"ה אינו חפץ כלל לשמוע, בבחינת קח לך את שלך והסתלק לבל אראך ולבל אשמעך עוד", עכ"ל.

הרי חזינו, דהא דאנו צריכין לסמוך ולבטוח בהקב"ה שיזמין לנו פרנסתנו מדי יום ויום, אינו קללה, ואדרבה הרי הוא ברכה גדולה, כמו המשל שאמר רשב"י לתלמידיו, דהאב רוצה שהבן יקביל פניו בכל יום, וקללת הנחש הוא שכל מזונותיו מצויים לו תמיד, משום שאין הקב"ה רוצה לשמוע קולו של הנחש. וכמו שאנו מבינים דאילו יש לאחד אופן לדבר לפני מלך בשר ודם בכל יום ויום, זו היא זכות נפלאה ואדירה! קו"ח בן בנו של קו"ח לדבר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, בכל יום יום, זו זכות נפלאה ואדירה ביותר!

מדותיו של קורה

ועל פי זה יש לבאר הקשר בין זה שקורח היה עשיר, לזה שהיה לו מדות רעות, שהיה בעל גאוה, ונתקנא בגדולה, שמדות רעות אלו הם משורש חוסר אמונה ובטחון בהשי"ת. דמי שבאמת מאמין באמונה שלימה בהשי"ת, מאמין שכל מה שנגזר שיבא לו,

לא יוכל שום אדם בעולם ליטלו ממנו, אפילו פחות משוה פרוטה!
וכבר אמרו חז"ל (יומא ג, ט): **"אין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו אפילו כמלא נימא"**. וכל מה שיש לחבירו, זהו בהשגחת השי"ת שהוא המנהיג את כל העולם כולו, ואין לשום בן אדם איזה כח לשנות מה שנגזר השי"ת. ואם אינו מכיר ומאמת דבר זה אצלו, זהו שורש השרשים של מדת הקנאה. אבל אם יאמין באמונה שלימה בהשי"ת א"א לקנאות במה שיש לחבירו. ומטעם זה כתב רבינו בחיי (ע' תמדה) ש"טעם שאיסור לא תחמוד הוא האחרון של עשרת הדברות - כי מי שהוא מקיים "לא תחמוד", הנה הוא מקיים מצות "אנכי", ואם עובר וחומד, הרי הוא מבטל "אנכי", כי כיון שהוא חומד, נראה שאין בטחונו בטחון גמור במי שאמר אנכי, שאם כן לא היה חומד כלל", עכ"ד.

וגם שורש השרשים של מדת הגאווה מיוסד מחמת חסרון אמונה ובטחון בהשי"ת. שאמרו חז"ל (סוטה ד, ט): "א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי: כל אדם שיש בו גסות הרוח - **כאילו עובד עבודת כוכבים**, כתיב הכא: תועבת ה' כל גבה לב, וכתוב התם: ולא תביא תועבה אל ביתך. ורבי יוחנן דידיה אמר: **כאילו כפר בעיקר**, שנאמר: ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וגו'", ע"כ. הרי שחומר האיסור להתגאות הוא כ"כ חמור כאילו עובד ע"ז, וכאילו כפר בעיקר, ח"ו דברים נוראים! וכוונת דברי חז"ל, משום שזהו שורש החטא, שאינו יודע שכל מה שיש לו הוא רק מאת הקב"ה ולכן אין שום מקום להתגאות במה שיש לו. וידוע מש"כ הרמב"ן (נאגרה) בענין גאווה וז"ל, "ובמה יתגאה לב האדם, אם בעושר" ה' מוריש ומעשיר" (שם טו, ג, ד). ואם בכבוד הלא לאלקים הוא, שנאמר (דברי הימים ב' כט, יג): "והעושר והכבוד מלפניך", ואיך מתפאר בכבוד קונו וכו', עכ"ל. ר"ל, דלא יכול להתגאות על שום דבר, בין אם הוא משום שיש לו כשרונות או אם השיג כסף הרבה, דהרי כל דבר שבעולם בא אך ורק מאת הקב"ה, ואיך יתגאה על מה שאינו שלו. ואם אחד חו"ש יתגאה, זהו רק משום שהוא טועה שהוא בעצמו השיג אותם דברים, ואינו מאמין שבאו לו בהשגחת השי"ת.

ומכיון שקרח לא היה לו לבטוח בהשי"ת שיפרנסו, כיון שהיה עשיר, וע"כ לא היה צריך לקבל פני אבינו שבשמים, זו הסיבה שגרמה לו ליפול להני מדות רעות. והני מדות רעות, גרמו כל נפילתו, דמשום שבקש הגדולה, כפר בנבואת משה, וגם כפר בכל התורה כולה. ולפי זה מובן היטב דברי הגר"א שכתב (תקוק ד, ט): **"שמדת הבטחון הוא כלל לכל המדות"**. דמי שיש לו מדת הבטחון ממילא יהיו לו כל המדות הטובות, שכל המדות רעות הם מיוסד ומשורש חסרון האמונה והבטחון בהשי"ת.

טעם נס פי הארץ

כתיב (טו, כד-ל): "ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי. אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני. ואם בריאה

יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'". והקשו המפרשים מדוע היה צורך שקורח ימות ע"י בריאה חדשה אשר אינה בכלל סדרי דרכי הטבע, הרי שייך כמה וכמה אופנים שימות בדרך הטבע, ומה הטעם בבריאה מיוחדת למיתתו?

ותי' המפרשים דקרח היה כופר בעיקר, שכפר בנבואת משה רבינו, וגם בתורת ה', ואילו מיתתו היתה באופן טבעי, עדיין ימשיך להיות כופר כמו שהיה, אבל אם מיתתו תהיה באופן שהוא למעלה מדרך הטבע, בבריאת "יש מאין", שאין שום אחד בעולם שיכול לפעול זאת, רק השי"ת שברא את כל העולם כולו - "יש מאין", אז - "תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי".

ובאמת כן הוא מפורש בדברי הירושלמי (פסחים פ"י, הלכה ב): "רב אמר קרח אפיקרסי היה, מה עשה? עמד ועשה טלית שכולה תכלת, אתא גבי משה א"ל: משה רבינו טלית שכולה תכלת מהו שתהא חייבת בציצית? אמר לו: חייבת, דכתיב (דברים כג, יג) גדילים תעשה לך וגו', בית שהוא מלא ספרים מהו שיהא חייב במזוזה? אמר לו: חייב במזוזה דכתיב (שם טו, ט) וכתבתם על מזוזות ביתך וגו'. אמר לו: בהרת כגרים מהו? אמר לו: טמא. פרח בכלו? אמר לו: טהור. באותו שעה אמר קרח: **אין תורה מן השמים ולא משה נביא ולא אהרן כהן גדול**. באותה השעה אמר משה רבון כל העולמים אם נברא לארץ פה מששת בראשית הרי מוטב ואם לאו יברא לה מעכשיו (גמגדני טו, ט) ואם בריאה יברא ה'", ע"כ.

הרי מבואר להדיא בדברי הירושלמי דמיד אחר שכפר קרח בתורה מן השמים, ובנבואת משה, באותה שעה ביקש משה רבינו שיעשה הקב"ה נס ויברא בריאה חדשה אשר איננה כלל בחוקי הטבע, וזה יהיה הוכחה בכל עיקרי אמונה בהשי"ת.

לימודים למעשה:

א מדת הבטחון היא מדה תמידית, שיהיה כל אחד ואחד תמיד דבוק בהשי"ת, לבקש ולסמוך על השי"ת בכל ענין ובכל פרט ופרט של חיו, מדבר גדול עד דבר קטן. ונסיון גדול יש לעשיר, לבטוח באמת בהשי"ת שהוא המפרנסו בכל עת ובכל שעה, על אף עשירותו, כמו העני שמרגיש בדלותו שאין לו על מי לסמוך - וסומך ובטוח לגמרי על השי"ת.

ב כל המדות מיוסדים על עיקרי האמונה ובטחון בהשי"ת, וכל המדות הרעות גורמות כל מיני רעות לאדם. בין בעניני עולם הזה, ובין בעניני עולם הבא. ומי שיש לו מדת הבטחון באמת - בודאי יגיע לכל המדות טובות. ויהיה לתועלתו בעולם הזה ולעולם הבא. מלבד שע"י מדת הבטחון ישיג כל מה שבטוח בהשי"ת, יהיה אהוב על הכל משום שיש לו מדות טובות, ויברח ממחלוקות וכדומה. וגם יקבל שכר גדול לעולם הבא על שקיים מצות הבטחון!